

Kulttuuriviennin tukiverkoston ja palvelurakenteen kehittäminen

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:5

Kulttuuriviennin tukiverkoston ja palvelurakenteen kehittäminen

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:5

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto / Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2007

ISBN 978-952-485-293-7 (nid./htf)

ISBN 978-952-485-294-4 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:5

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
15.1.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Pistoke, kulttuuriviennin kansallista tukiverkoston ja palvelurakennetta kehittävä työryhmä Puheenjohtaja Eva Paajanen Sihteeri Lea Halttunen	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä		
	Toimeksiantaja Opetusministeriö		
	Toimielimen asettamispv 25.10.2005	Dnro 62/040/2005	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Kulttuuriviennintukiverkoston ja palvelurakenteen kehittäminen (Utveckling av ett stödnätverks och en servicestruktur för kulturexport)			
Julkaisun osat Muistio + liitteet 1-3			
Tiivistelmä Työryhmän työn tavoitteena oli aikaansaada toimiva Suomen kulttuurin vientiä tukeva verkostomainen toimintamalli. Työryhmän tehtävänä oli kehittää kulttuuriviennin tukiverkoston toimintatapoja ja eri toimijoiden keskinäistä työnjakoa ja yhteistyötä kulttuuriviennin palvelurakenteen muodostavaksi toimintamalliksi. Työryhmä piti tärkeänä korostaa, että kulttuurivienti sisältää myös kulttuuriyhteistyön. Työryhmä esittää, että kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkosto olisi mm. taiteen tiedotuskeskusten, eri taiteen ja kulttuurin alojen vienninedistämiseen suuntautuneiden organisaatioiden, Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri- ja tiedeinstituuttien, taiteen keskustoimikunnan, eräiden taiteen ja kulttuurin alan muiden toimijoiden, Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO:n, Suomen ulkomaanedustustojen sekä Matkailun edistämiskeskuksen, Finpron ja Tekesin ulkomaantoimipisteiden muodostama alan asiantuntijoiden ja toimijoiden sekä hallinnon yhteinen verkosto. Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkosto luo, edistää ja tukee Suomen taiteen ja kulttuurin tekijöiden, tuottajien ja tuotteiden sekä ulkomaisten avainhenkilöiden ja -instituutioiden välisiä ammatillisia yhteyksiä ja yhteistyötä. Tukiverkoston toiminta tähtää siihen, että suorat kontaktit taiteen ja kulttuurin alan toimijoiden välillä Suomessa ja ulkomailla lisääntyvät ja tiedonkulku suomalaisten kulttuuriviennin toimijoiden välillä paranee. Lisäksi verkosto edistää kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä ja vuorovaikutusta. Tukiverkoston toiminta voi tukea myös niitä toimijoita, joilla on jo olemassa olevia kontakteja. Tukiverkoston jäsenten keskinäinen yhteistyö hyödyntää kunkin toimijan vahvuuksia. Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston kehittäminen vaatii sekä verkoston perusstruktuurin kehittämistä ja toiminnan resursointia että kulttuuritoimijoiden tukemista. Yhtenä yhteistyön apuvälineenä toimii alan asiantuntijoiden ja hallinnon sisäinen sähköpostilista.			
Avainsanat kulttuurivienti, kulttuuriyhteistyö			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:5	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-293-7 (nid.) 978-952-485-294-4 (PDF)	
Kokonaissivumäärä 26	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino	Kustantaja Opetusministeriö		

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
15.1.2007

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgrupp för utveckling av ett nationellt stödnätverk och en servicestruktur för kulturexport (Pistoke) Ordförande Eva Paajanen Sekreterare Lea Halttunen	Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar		
	Uppdragsgivare Undervisningsministeriet		
	Datum för tillsättande av 25.10.2005	Dnro 62/040/2005	
Publikation (även den finska titeln) Utveckling av ett stödnätverk och en servicestruktur för kulturexport (Kulttuuriviennin tukiverkoston ja palvelurakenteen kehittäminen)			
Publikationens delar Promemoria + bilagor 1-3			
Sammandrag <p>Syftet med arbetsgruppens arbete var att åstadkomma en fungerande, nätbaserad verksamhetsmodell till stöd för exporten av finsk kultur. Arbetsgruppen hade i uppgift att utveckla olika sätt att gå tillväga i ett stödnätverk för kulturexport och arbetsfördelningen och samarbetet mellan olika aktörer så att dessa bildar en verksamhetsmodell för servicestrukturen.</p> <p>Arbetsgruppen fann det viktigt att framhålla att kulturexport också innefattar kultursamarbete.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att stödnätverket för kulturexport och -samarbete skall vara ett gemensamt nätverk för experterna och aktörerna inom branschen samt förvaltningen och inkludera bl.a. informationscentralerna för konst, organisationer som är inriktade på att främja kulturexport inom olika konst- och kultursektorer, Finlands kultur- och vetenskapsinstitut utomlands, centralkommissionen för konst, vissa andra aktörer inom konst- och kultursektorn, Centret för internationellt personutbyte CIMO, Finlands beskickningar i utlandet samt de verksamhetsställen som Centralen för turistfrämjande, Finpro och Tekes har i utlandet.</p> <p>Stödnätverket för kulturexport och -samarbete skapar, främjar och stöder yrkesmässiga kontakter och samarbete mellan finska konst- och kulturaktörer, -producenter och -produkter samt utländska nyckelpersoner och -institutioner. Stödnätverkets verksamhet syftar till att utöka de direkta kontakterna mellan aktörer inom konst- och kultursektorn i Finland och utomlands och förbättra informationen mellan de finländska aktörerna inom kulturexporten. Dessutom främjar nätverket kultursamarbetet och interaktionen på internationell nivå. Verksamheten i stödnätverket kan också stödja de aktörer som har kontakter redan från tidigare. Samarbetet mellan medlemmarna i nätverket utnyttjar styrkeområdena hos respektive aktör.</p> <p>Utvecklingen av stödnätverket fordrar såväl en utveckling av den grundläggande strukturen i nätverket och tilldelning av resurser för verksamheten som stöd till kulturaktörerna. En intern e-postlista för experterna inom branschen och inom förvaltningen fungerar som redskap för samarbetet.</p>			
Nyckelord kulturexport, kultursamarbete			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2007:5	ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-293-7 (htf.) 978-952-485-294-4 (PDF)	
Sidoantal 26	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetsstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
15.1.2007

Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary)		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
Committee on the development of national support network and service structure for cultural exportation (Pistoke) Chair: Eva Paajanen Secretary: Lea Halttunen		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 25.10.2005	Dnro 62/040/2005
Name of publication Development of support network and service structure for cultural exportation			
Parts Memorandum + appendices 1-3			
Abstract <p>The committee was appointed to create an effective model for Finnish cultural exportation. It was to develop procedures for a support network and the division of work between different stakeholders with a view to a cultural exportation service structure.</p> <p>The committee saw it important to stress that cultural exportation includes cultural cooperation.</p> <p>The committee proposes that the support network for cultural exportation and cooperation comprise the expertise and experts of the information centres in different art forms, organisations working with the exportation of different forms of art and culture, Finnish cultural and scientific institutes abroad, the Arts Council of Finland and other similar actors in the art and culture field, the Centre for International Mobility CIMO, Finnish embassies and other representation abroad, and the international offices of the Finnish Tourist Board, Finpro and TEKES.</p> <p>The network will create, promote and support professional contacts and cooperation between those working with and producing arts and culture in Finland and key persons and organisations abroad. The network will seek to increase direct contacts between cultural and art actors in Finland and abroad, to step up exchange of information between Finnish exporters of culture and to promote international cultural cooperation and interaction. The network may also support those who already have contacts. Cooperation among the members of the network will make use of the strengths of each member.</p> <p>The creation of the support network for cultural exportation and cooperation will demand the development of the infrastructure, resourcing and support for the cultural actors. One important tool in this will be an e-mail list of experts and administration.</p>			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2007:5		ISSN 1458-8102	ISBN 978-952-485-293-7 (pbk.) 978-952-485-294-4 (PDF)
Number of pages 26	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 25.10.2005 kulttuuriviennin kansallista tukiverkoston ja palvelurakennetta kehittävän työryhmän. Työryhmän työn tavoitteena on aikaansaada toimiva Suomen kulttuurin vientiä tukeva verkostomainen toimintamalli. Työryhmän tehtävänä on kehittää kulttuuriviennin tukiverkoston toimintatapoja sekä eri toimijoiden keskinäistä työnjakoa ja yhteistyötä kulttuuriviennin palvelurakenteen muodostavaksi toimintamalliksi.

Työryhmän työ on osa opetusministeriön, ulkoasiainministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön yhteistä kulttuuriviennin kehittämishanketta, jonka ehdottamia linjauksia on määritelty selvitysmies Hannele Koivusen raportissa "Onko kulttuurilla vientiä?" (Opetusministeriön julkaisu 2004:22). Raportissa on todettu, että Suomen kulttuuriviennin kehittämiseksi on tarpeen hyödyntää olemassa olevia toimivia instituutioita kuten taiteen tiedotuskeskuksia, ulkomailla toimivia kulttuuri- ja tiedeinstituutteja, Suomen ulkomaanedustustoja, taiteen vienninedistämisen organisaatioita ja museoiden näyttelyvaihtotoimintaa. Näiden lisäksi kulttuurivientiä voivat edistää lukuisat muut organisaatiot.

Kulttuuriviennin heikkouksiksi raportissa mainitaan tiedotus, markkinointi, promootio ja vienninedistäminen, josta syystä kulttuurituotanto ei kohtaa olemassa olevaa kysyntää. Tiedotusta ja markkinointia varten raportissa ehdotetaan yhteisen kulttuuriviennin tiedotusverkoston luomista eri alojen toimijoiden välillä. Tiedonkulun parantaminen lisää yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Toimijoiden verkottumisen edistämiseksi opetusministeriö järjesti 4.2.2005 kulttuurivientiaiheisen kokouksen kulttuurialan toimijoille sekä sen jälkeen yhdessä ulkoasiainministeriön kanssa yhteiskokouksen alan toimijoille ja Suomen ulkomaanedustustoille. Mukana kokouksessa oli myös mm. Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus Fintra. Kokouksessa Fintra ilmaisi kiinnostuksensa järjestää kulttuurivientiin liittyvää koulutusta. Opetusministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön näkökulmasta tällaiselle koulutukselle oli tarvetta, joten niiden toivomuksesta Fintra aloitti koulutuksen syksyllä 2005. Kauppa- ja teollisuusministeriö osallistui koulutuksen rahoittamiseen.

Opetusministeriö julkaisi 23.9.2005 "Strategiset linjaukset kulttuuri- ja tiedeinstituutien tukemiselle" (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:26), joka sisältää myös joitakin kulttuuriviennin eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön liittyviä ehdotuksia.

Monihallinnollinen kulttuurivientihanke on myös yksi luovuusstrategian edistämisen käytännön sovelluksista. Luovuusstrategian toisen vaiheen loppuraportti käsittelee kulttuuriviennin näkymiä laajasti. Luovan talouden osatyöryhmän laatimissa toiminnallisissa linjauksissa yhteistä on se, että Suomen kulttuurin ja taiteen potentiaali kansainväliseen levitykseen tunnistetaan. Panostusta tarvittaisiin erityisesti tuotteistamisen, tuotannollisen huippuosaamisen ja manageroinnin osalta. Samalla korostetaan voittoa tuottamattoman kulttuurin ja taiteen viennin merkitystä osana luovan talouden kokonaisuutta.

Kulttuuriviennin kansallista tukiverkoston ja palvelurakennetta kehittävän työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö kutsui kulttuuriasianneuvos Eva Paajasen opetusministeriöstä ja jäseniksi toiminnanjohtaja Kai Amberlan Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus

Fimic:ista, johtaja Ulla Ekbergin Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO:sta, neuvotteleva virkamies Raila Kehälinnan kauppa- ja teollisuusministeriöstä, johtaja Johanna Lindstedtin Annantalon taidekeskuksesta, yksikön päällikkö Kristina Pingoud'n ulkoasiainministeriöstä, puheenjohtaja Hannu Sahan taiteen keskustoimikunnasta, johtaja Marketta Seppälän Näyttelyvaihtokeskus FRAME:sta sekä kuraattori Timo Valjakan Kulttuuritehdas Korjaamosta. Työryhmän sihteeriksi opetusministeriö nimesi hallinnollinen avustaja Lea Halttusen opetusministeriöstä. Työryhmän avustajana toimi projektisihteeri Silja Hakulinen. Työryhmä kutsui pysyväksi asiantuntijakseen 27.4.2006 alkaen ulkoasiainministeriön kulttuuriyksikön uuden päällikön Timo Heinon. Työryhmä kokoontui 10 kertaa. Työryhmä päätti käyttää nimessään termiä "Pistoke", jolla se halusi kuvata tilannetta, jossa oikeat kytkennät saadaan aikaan ja yhteydet alkavat toimia.

Työryhmä halusi selvittää, minkälaista kansainvälistä toimintaa suomalaisilla kulttuuriviennin parissa työskentelevillä tahoilla on. Työryhmä teki 26.1.2006 kirjallisen kyselyn eri taiteenalojen tiedotuskeskusten, vienninedistämisisorganisaatioiden, eräiden museoiden ja gallerioiden, kaupunkien, kuntien sekä kuntaliiton edustajille. Kysely lähetettiin myös eräiden maiden Suomessa oleville kulttuuri-instituuteille ja suurlähetystöille. (Liite 1). Lisäksi työryhmä kuuli suullisesti asiantuntijoina kahden organisaation, Alvar Aalto Säätiön ja Matkailun edistämiskeskuksen edustajia (ks. johdanto).

Opetusministeriön kulttuurivientiyksikön päällikkö Paula Tuomikoski esitteli näkemysensä kulttuuriviennin tukiverkostosta työryhmälle 9.2.2006.

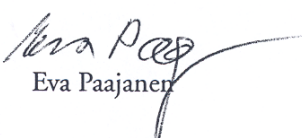
Selvittääkseen toimijoiden halukkuutta liittyä kulttuuriviennin kansalliseen tukiverkoston, työryhmä teki kyselyn asiasta 11.4.2006 eri organisaatioille. (Liite 2)

Osa työryhmän työskentelyssä mukana olleista on osallistunut myös opetusministeriön 28.10.2005 asettaman kulttuuriviennin kehittämistyöryhmän (määräaika 1.3.2007) sekä opetusministeriön 16.9.2005 asettaman kulttuurin kansantaloudellisia vaikutuksia selvittävän työryhmän (määräaika 31.10.2006) työskentelyyn.

Kulttuuriviennin kansallista tukiverkostoa ja palvelurakennetta kehittävän työryhmän alkuperäinen määräaika oli 10.5.2006. Määräaikaa jatkettiin 30.6.2006 saakka.

Saatuun työhönsä valmiiksi työryhmä jättää muistionsa opetusministeriölle.

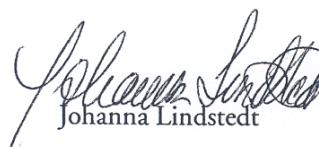
Helsingissä 29.9.2006

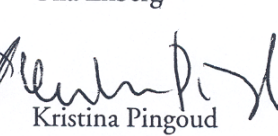

Eva Paajanen

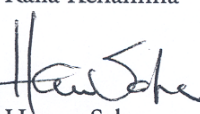

Kai Amberla

Ulla Ekberg

Raila Kehälinna

Johanna Lindstedt

Kristina Pingoud

Hannu Saha

Marketta Seppälä

Timo Valjakka

Lea Halttunen

Sisältö

Opetusministeriölle	6
Johdanto	9
1 Kulttuurivientiä ja -yhteistyötä tukeva verkostomainen toimintamalli	11
1.1 Toiminnan kohderyhmä	11
1.2 Tiedotus- ja markkinointityö	12
1.3 Toimintamalli	12
2 Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimijoiden tehtävät	15
2.1 Hallinto ja sen toimijat	16
2.2 Suomen ulkomaanedustustot	17
2.3 Kulttuuritoimijat	17
2.4 Finpron vientikeskukset	18
3 Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimintatapojen kehittäminen	20
Lähteet	22
Liitteet	23
Liite 1: Kooste vastauksista, joita työryhmä sai 26.1.2006 lähettämänsä kirjeen kysymyksiin	23
Liite 2: Vastaukset kyselyyn halukkuudesta osallistua kulttuuriviennin kansallisen tukiverkoston toimintaan	24
Liite 3: Työryhmässä esiin nousseita jatkokäsittelyä vaativia kysymyksiä ja ehdotuksia	26

Johdanto

Selvitysmies Hannele Koivusen mukaan kulttuurivienti voidaan määritellä kulttuuripiiristä toiseen tapahtuvaksi kulttuuristen merkitysten vaihdannaksi. Määritelmä kattaa sekä kaupallisen että voittoa tuottamattoman kulttuurituotannon. Määritelmässä yhdistyvät sekä kulttuurivienti että -yhteistyö eri kulttuurien väliseksi kulttuurikumppanuudeksi. Kulttuurivientiin kuuluvat myös ulkomaalaisten kulttuurimatkailu Suomessa ja maassamme järjestettävät kulttuuritapahtumat.

Kulttuuriviennin kansallista tukiverkosta ja palvelurakennetta kehittävän työryhmän lähtökohtana on toimijoiden välisen kulttuurivientiin liittyvän tiedonkulun parantaminen kulttuuriyhteistyön edistämiseksi. Työryhmä näki tehtäväkseen konkreettisten toimenpide-ehdotusten tekemisen. Työryhmä ehdottaa kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston perustamista, siihen liittyvien toimintatapojen kehittämistä sekä tukiverkoston sisäisen sähköpostilistan luomista kokeiluna toimijoiden verkottamisen edistämiseksi. Työryhmä nostaa myös esiin eräitä kulttuurivientiin liittyviä kysymyksiä sekä ehdotuksia, jotka vaativat jatkokesittelyä tulevaisuudessa (liite 3).

Työryhmän 26.1.2006 tekemässä kirjallisessa kyselyssä kulttuuriviennin kansallisen tukiverkoston ja palvelurakenteen kehittämistä kartoitettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin: miten vastaajien organisaatio toimii kulttuuriviennin alueella, millaisia kansainvälisiä ja kansallisia verkostoja sillä on, millaisia resursseja sillä on toimintaan, minkälaisia ongelmia se on kohdannut tällä alueella, miten yhteistyötä voisi parantaa entisestään sekä vastaajan mahdollisia muita toiveita tai ehdotuksia. Vastauksia kyselyyn tuli yhteensä 14. Vastauksista kävi ilmi, ettei termi kulttuurivienti ole yleisessä käytössä ja ettei yhdelläkään vastaajista ollut käytössä sellaista verkostomaista toimintamallia, jota työryhmä voisi työssään soveltaa (kooste vastauksista liite 1).

Työryhmän asiantuntijakuulemisista Alvar Aalto Säätiön yhteydessä nousi esiin muun muassa ulkomailla järjestettävien kulttuuritapahtumien suhteen ns. jälkihoidon tärkeys, eli mahdollisuus vastata tapahtuman synnyttämään kiinnostukseen ja kysyntään. Matkailun edistämiskeskuksen kohdalla esiin nousi mm. ajatus erillisestä kulttuuriohjelman järjestämisestä ulkomaisille vieraille.

Työryhmän 11.4.2006 tekemässä kyselyssä eri toimijoiden halukkuudesta osallistua kulttuuriviennin kansallisen tukiverkoston toimintaan todettiin, että opetusministeriö oli aloittamassa kokeiluluontoisena kansainvälisen kulttuuriyhteistyön tukiverkostotoimintaa sähköpostilistan muodossa. Kirjeessä kysyttiin myös vastaajien toiveita tai ehdo-

tuksia kansainvälisestä kulttuuriyhteistyöstä tai tästä pilottiprojektista. Kyselyn perusteella verkoston toimintaan osallistuu pääosa vastaajista (liite 2), kehittämis ehdotuksia tuli muutamia. Muun muassa Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO ilmoitti mahdollisesta kiinnostuksestaan kulttuuriviennin sisäisen tiedotuskanavan (sähköpostilistan) ylläpitoa kohtaan, mikäli siihen selkeästi kohdennetaan tarvittava ja riittävä henkilöstöllinen lisäresurssi. Ehdotuksissa nostettiin myös esiin mahdollinen tarve luoda tulevaisuudessa pienempiä sähköpostilistoja esimerkiksi maantieteelliseltä pohjalta.

1 Kulttuurivientiä ja -yhteistyötä tukeva verkostomainen toimintamalli

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toiminnan tavoitteena on kasvattaa voimakkaasti Suomen taiteen ja kulttuurin tekijöiden, tuottajien ja tuotteiden tunnettuutta ja niitä kohtaan osoitettua kiinnostusta ulkomailla sekä parantaa olennaisesti mahdollisuuksia vastata kasvavaan kysyntään. Tarkoituksena on kulttuuriviennin volyymin kasvattaminen sekä taiteen ja kulttuurin vaikutuksen vahvistaminen Suomen kansainvälisissä suhteissa ja taloudellisessa toiminnassa. Tästä seuraa Suomen taiteen ja kulttuurin alan kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääntyminen sekä Suomen taiteen kansainvälisen aseman parantuminen ja markkinaosuuden kasvu.

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toiminnan on tapahduttava taiteen ja kulttuurin ehdoilla taiteen ammattilaisten yhteistyösuhteiden luomiseksi ja ylläpitämiseksi sekä vuorovaikutuksen vahvistamiseksi koko kulttuurin kentällä.

1.1 Toiminnan kohderyhmä

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toiminnan ensisijaisena kohderyhmänä ovat ulkomaiset avainhenkilöt, mielipidevaikuttajat ja päättäjät, joilla on vaikutusvaltaa kulttuurin kenttään ja sen kautta myös laajan yleisön piirissä. Näitä avainhenkilöitä, mielipidevaikuttajia ja päättäjiä ovat esim. ulkomaiset kuraattorit ja ulkomaisten museoiden, gallerioiden, festivaalien, isojen taidemessujen, ooppera- ja konserttitalojen, orkesterien, teatterien, kustantamojen sekä median edustajat. Myös yhteiskunnallisilla päättäjillä ja talouselämän vaikuttajilla voi eri maissa olla oma vaikutuksensa kulttuuriyhteistyöhön.

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön lähtökohtana ovat asiakkaan ja yhteistyökumppanin kiinnostus, sen lisääminen ja siihen vastaaminen.

1.2 Tiedotus- ja markkinointityö

Taiteen ja kulttuurin tiedotuksessa ja markkinoinnissa on tärkeää, että tiedotus- ja myyntimateriaalia on saatavilla eri kielillä. Tiedotus- ja markkinointityön pohjana ovat hyvät yhteydet kotimaisesta tarjonnasta vastaavien kulttuurin- ja taiteentekijöihin sekä tuottajiin. Toiminnan tulee olla pitkäjänteistä ja suunniteltua, jotta se tuottaa pysyviä tuloksia. Henkilökohtaiset suhteet edesauttavat uusien projektien syntyä.

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tiedotus- ja markkinointityön tavoitteena on saada asiakkaat kiinnostumaan Suomen taiteesta ja kulttuurista. Henkilökohtainen kanssakäyminen asiakkaan ja yhteistyökumppanin kanssa on olennainen osa toimintaa, asiakkaan toiveita kysytään ja niihin etsitään vastausta. Yhteistyösuhteen syntymisen kannalta luottamuksen muodostuminen on tärkeää, esimerkiksi taiteen kentän itsenäisyyttä korostavilla alueilla tarjottavan taiteen leimautuminen "viralliseksi taiteeksi" erityisesti länsimaissa voi olla uskottavuutta heikentävä tekijä. Ratkaisevaa markkinoinnissa on sisällön laatu, ei kansallisuus: kysynnässä suomalaisuus ei ole määräävä tekijä.

1.3 Toimintamalli

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston käytännön toimintaan osallistuu n. 30 erilaista tahoa (liite 2). Kulttuuritoimijoita kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkostossa ovat taiteen ja kulttuurin alan asiantuntijaorganisaatiot, mm. eri taiteenalojen tiedotuskeskukset (ml. Suomen elokuvasäätiö ja sirkuksen tiedotuskeskus CIRKO), eri taiteen ja kulttuurin alojen viennin edistämiseen suuntautuneet organisaatiot (esim. Music Export Finland Musex, Suomen Taideteollisuusyhdistys ry - Design Forum Finland), Suomen ulkomailla toimivat kulttuuri- ja tiedeinstituutit sekä Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry, Suomen elokuva-arkisto, taiteen keskustoimikunta ja taidetoimikunnat sekä taiteen ja kulttuurin kentän toimijoista mm. Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK. Suomen ulkomaanedustustojen toiminnassa kulttuuri on keskeinen osa julkisuusdiplomatiaa. Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimijoita ovat myös Finpron, Tekesin ja Matkailun edistämiskeskuksen ulkomaantoimipisteet.

Verkoston eri toimijoilla on toimialojensa perusteella erilaisia tehtäviä ja tavoitteita kulttuuriviennin tukemiseksi (ks. luku 2). Lisäksi toimijoiden henkilö- ym. resurssit vaihtelevat.

Suomen kulttuuriviennin ja -yhteistyön toimialoilla on paljon verkostoja, jotka ovat osin erilaisia ja osin yhteneväisiä. Kulttuurivientiä ja -yhteistyötä tukevan verkoston tarkoitus on lisätä verkostojen välisiä yhteyksiä.

Suomen taiteen ja kulttuurin tekijöiden luonnollisia yhteystahoja ovat taiteen ja kulttuurin alojen asiantuntijaorganisaatiot, verkoston kulttuuritoimijat. Taiteenalojen tiedotuskeskukset ja kulttuurivienninedistämisorganisaatiot toimivat heidän välittäjänään sekä ulkomaisiin asiakkaisiin ja yhteistyökumppaneihin että tukiverkostoon päin. Ulkomaiset asiakkaat voivat ottaa yhteyttä sopivaksi katsomaansa tai katsomiinsa verkoston jäseniin.

Verkostomaisen toiminnan ja yhteistyön avulla eri toimijat löytävät tarvitsemiaan yhteyksiä ja kanavia. Taiteilijoille tukiverkosto merkitsee aiempaa laajempia kontaktimahdollisuuksia sekä helpompaa tapaa luoda yhteyksiä suomalaisiin toimijoihin eri puolilla maailmaa.

Yksi verkoston tuomista lisäarvoista on se, että silloin kun verkoston jäsenet tiedottavat toisilleen ajankohtaisia ja työn alla olevia kulttuurituotteiden vientisuunnitelmista, niitä

voidaan kehittää yhteistyössä verkoston eri toimijoiden kesken. Asiantuntijaorganisaatioiden mukanaolo varmistaa tuotteiden laadun. Suunnitelmista tiedotettaessa kulttuurivien- nin tukiverkostossa yhteistyökumppaneiden toiveet asiasta ovat luonnollisesti etusijalla.

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston kautta voidaan kanavoida myös kysyntää ja välittää tieto-taitoa eri maiden toimintatavoista.

Tukiverkoston yhteistyön ja kommunikaation apuvälineenä toimii alan asiantuntijoiden ja hallinnon sisäinen sähköpostilista, joka tarjoaa yhden mahdollisen väylän kansainvälisistä yhteistyöhankkeista tiedottamiselle. Sähköpostilista vahvistaa olemassa olevaa yhteistyötä ja lisää yhteyksiä eri toimijoiden välillä. Opetusministeriö on tutkinut mahdollisuuksia järjestää sähköpostilistan ylläpito sekä CIMOn että Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry:n kanssa.

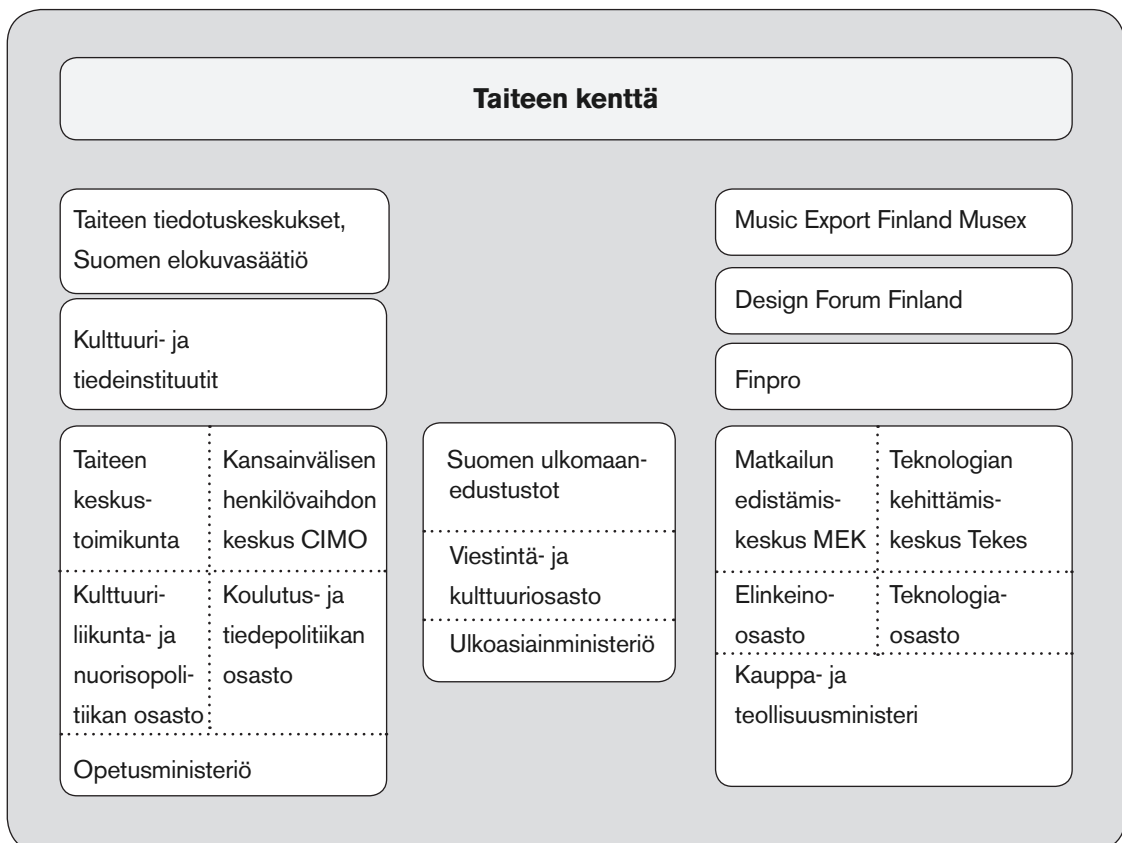
Luvun 1 toimenpide-ehdotukset

- 1 Perustetaan kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkosto.
- 2 Kulttuurivientiä ja -yhteistyötä tukevan verkoston toiminnan osana kansainvälistä yhteisöä tulee perustua vuorovaikutukseen.
- 3 Tukiverkosto kohdentaa toimintansa ensisijaisesti kunkin alueen ja taiteen- ja kulttuurialan avainhenkilöihin, mielipidevaikuttajiin ja päättäjiin.
- 4 Tukiverkosto panostaa henkilökohtaisiin asiakas- ja yhteistyökumppanikontakteihin ja -palveluun sekä pitkäjänteiseen työhön.
- 5 Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimijat hyödyntävät työssään yritystoiminnassa käytettyjä liiketoimintamalleja.
- 6 Tukiverkoston jäsenet tiedottavat ajankohtaisista ja valmisteilla olevista kulttuurituotteiden vientisuunnitelmista ja välittävät tietoa Suomen taiteen ja kulttuurin kysynnästä ulkomailla.
- 7 Kulttuuritoimijoiden asiantuntemusta ja laaja-alaisia kontakteja kenttään hyödynnetään koko kulttuuriviennin tukiverkoston toiminnassa.
- 8 Tukiverkoston jäsenet tapaavat säännöllisin väliajoin esimerkiksi kulttuuri- ja tiedeinstituut- tien neuvottelupäivien yhteydessä. Suomen ulkomaan edustustojen ja Finpron tapaamisten yhteydessä järjestetään tapaamisia taiteen ja kulttuurin alojen edustajien kanssa.
- 9 Tukiverkoston työvälineeksi luodaan tukiverkoston toimijoiden ja hallinnon sisäinen sähköpostilista kulttuurialan asiantuntijoiden tiedonkulkua ja ajatusten vaihtoa varten. Verkoston toimijat nimeävät yhteyshenkilöt sähköpostilistaa varten. Opetusministeriö ja verkoston ylläpitäjä sopivat verkoston käytännön toiminnan hoitamisesta keskenään.
- 10 Tukiverkoston ja sähköpostilistan kokoonpanoa ja rakennetta voidaan muuttaa esimerkiksi laajentamalla niitä tai luomalla tarpeen mukaan sähköpostilistoja esimerkiksi maantieteelliseltä pohjalta.
- 11 Opetusministeriö lisää tukeaan laadukkaana, eri kielille käännettävän tiedotusmateriaalin tuottamiseen.
- 12 Ulkoasiainministeriö rohkaisee kulttuurin kenttää hyödyntämään entistä paremmin Suomen ulkomailla toimivien lähes sadan edustuston verkostoa kulttuurin kansainvälistymisessä ja uusien yhteyksien löytämisessä.

- 13 Kulttuurialan yritykset voivat hyödyntää kaupp- ja teollisuusministeriön hallinnonalan ulkomaista palveluverkostoa (Finpro, Tekes, Matkailun edistämiskeskus)
- 14 Finpron, Tekesin ja Matkailun edistämiskeskuksen ulkomaanyksiköt hyödyntävät tiedotusverkoston hanke- ja tuotetietoja työssään ja tarjoavat omia kontaktejaan asemamaidensa elinkeinoelämän edustajiin.
- 15 Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston ulkomailla toimivat tahot, edustustot, instituutit, Finpron toimipisteet ym., voivat auttaa myös käytännön kysymyksissä ja hyödyntävät asiassa toistensa osaamista ja paikallisia kontakteja.

2 Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimijoiden tehtävät

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkostoon kuuluu erilaisia toimijoita: kulttuuriviennin kehittämisestä ja resursoimisesta vastaava hallinto ja tukiverkostossa käytännössä toimivat tahot. Hallinnon toimijoista osa osallistuu myös tukiverkoston käytännön toimintaan. Lisäksi tukiverkosto on yhteydessä eri jäsentensä kautta muihin kulttuuriviennin alalla toimiviin organisaatioihin.

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkosto

2.1 Hallinto ja sen toimijat

Kulttuurivientihankkeessa mukana olevat kolme ministeriötä toimivat yhteistyössä kulttuuriviennin edistämiseksi. Tässä toiminnassa eri ministeriöillä on osin erilaiset roolit, resurssit ja tavoitteet, mutta yleistavoite kulttuuriviennin edistämiseksi on yhteinen. Opetusministeriön painopisteenä ovat taiteen ja kulttuurin koulutus, tutkimus sekä luovan toiminnan edellytykset, kauppa- ja teollisuusministeriön painopisteenä kulttuuriviennin tuotekehitys sekä markkinoinnin ja viennin edistäminen. Ulkoasiainministeriö edistää kulttuuriviennin tunnettuutta, viestintää ja mahdollisuuksia edustustoverkostonsa kautta osana julkisuusdiplomatiaa. Ministeriöiden yhteistyössä suunnitellaan ja koordinoidaan resurssien kohdentaminen synergiaetujen saamiseksi.

Opetusministeriö rahoittaa kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimijoista taiteenalan tiedotuskeskusten sekä Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toimintaa. Myös pääosa taiteen ja kulttuurin alan järjestöistä ja keskuksista sekä museoista saa toimintatukea opetusministeriöltä. Opetusministeriö tukee myös Suomen kulttuuriviennin edellytysten parantamiseen ja kulttuuriviennin edellytysten kehittämiseen liittyviä hankkeita sekä kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä.

Opetusministeriön hallinnonalan virastoja ja laitoksia ovat mm. taiteen keskus-toimikunta, Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO ja Suomen elokuva-arkisto. Taiteen keskus-toimikunta jakaa matka-avustuksia taiteilijoille ja taiteen asiantuntijoille sekä residenssiavustuksia taiteilijoille ja residenssejä ylläpitäville yhteisöille. Kulttuuriviennin ja -vaihdon näkökulma on hyvin usein mukana myös apurahoilla tuettavien taiteilijoiden työskentely- ja kohdeapurahahankkeissa. Lisäksi alueelliset taidetoimikunnat ovat enenevästi kulttuurivaihdon aktiivitoimijoita. CIMO toimii Euroopan unionin kulttuuri-ohjelman yhteyspisteenä sekä hallinnoi kahdenvälisen kulttuurisopimusten stipendiohjelmaa ja NuoriKulttuuri-matkat apurahoja. CIMOlla on kulttuuriin liittyviä harjoitteluohjelmia. Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen edistäminen ulkomaisissa yliopistoissa on CIMOn tehtävä. Suomen elokuva-arkisto toimittaa elokuvakopioita kokoelmistaan suomalaisten elokuvien esittäjille ulkomailla sekä yksin että yhteistyössä Suomen elokuvasäätiön kanssa osana kansainvälistä yhteistyötä.

Kulttuuri ja kulttuurivienti ovat ulkoasiainministeriön keskeisiä toimintoja ja oleellinen osa julkista diplomatiaa. Ulkoasiainministeriön viestintä- ja kulttuuriosaston osastopäällikkö toimii opetusministeriön 28.10.2005 asettaman kulttuuriviennin kehittämistyöryhmän puheenjohtajana. Ulkoasiainministeriö kutsuu vuosittain noin 150 ulkomaista kulttuurivaikuttajaa ja -toimittajaa tutustumismatkalle Suomeen. Ulkoasiainministeriö myöntää pienimuotoista tukea kulttuurivienti- ja kehitysyhteistyöhankkeisiin ja kierrättää näyttelyitä maailmalla. Ulkoasiainministeriön kulttuuriyksikkö koordinoi Suomen ulkomaanedustustojen kulttuuritoimintaa (ks. 2.2).

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan virastoja ovat Matkailun edistämiskeskus MEK ja Teknologian kehittämiskeskus Tekes ulkomaantoimipisteineen. Lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriö rahoittaa mm. Finpron (ks. 2.4), Music Export Finland Musex:in ja Suomen Taideteollisuusyhdistys ry - Design Forum Finlandin (ks. 2.3) toimintaa. Matkailun edistämiskeskus MEK:in ja sen ulkomailla sijaitsevien toimipisteet tekevät Suomen kulttuuria tunnetuksi ja kutsuvat asiantuntijavieraita Suomeen osana kulttuurimatkailun edistämistä. Tekes ja sen ulkomaantoimipisteet avustavat yrityksiä ulkomailla tuotekehitykseen ja teknologiaan liittyvissä kysymyksissä.

2.2 Suomen ulkomaanedustustot

Suomen ulkomailla olevat lähes sata edustustoa ovat osa ulkoasiainministeriön hallintoa, mutta niiden toiminta on käytännön tasolla lähellä kulttuuritoimijoiden toimintaa. Edustustot palvelevat kulttuurin kenttää kulttuuriviennissä monin eri tavoin toimijoita verkottaen ja avaten sille uusia yhteyksiä. Edustustot tukevat erilaisten kulttuuritapahtumien järjestämistä paikallisten toimijoiden kanssa. Lisäksi edustustot ovat asemamaassaan Suomen valtion virallisia edustajia.

2.3 Kulttuuritoimijat

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston kulttuuritoimijoita ovat mm. eri taiteenalojen tiedotuskeskukset, eri taiteen ja kulttuurin alojen viennin edistämiseen suuntautuneet organisaatiot, Suomen ulkomailla toimivat kulttuuri- ja tiedeinstituutit sekä eräät muut kulttuurin kentän toimijat. Tukiverkoston jäsenet tekevät yhteistyötä muiden maiden toimijoiden kanssa valituissa, tarkoituksenmukaisiksi katsotuissa hankkeissa. Eri toimijoiden tehtävistä ja toimintatavoista tarkemmin seuraavassa.

Taiteenalojen tiedotuskeskukset (ml. Suomen elokuvasäätiö SES ja CIRKO – Uuden Sirkuksen Keskus):

- tekevät Suomen taidetta ja kulttuuria tunnetuksi ulkomailla mm. julkaisemalla materiaalia, ylläpitämällä internet-sivustoa Suomen taiteilijoista, osallistumalla aktiivisesti kansainvälisiin tapahtumiin, järjestämällä tapahtumia, luomalla kontakteja festivaalijärjestäjiin, taiteilijoihin, managereihin ja toimittajiin ja osallistumalla kansainvälisten järjestöjen ja verkostojen toimintaan,
- edistävät Suomen taiteen vientiä (mm. Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus FILI edistää ja tukee Suomen kirjallisuuden julkaisemista ulkomailla, Suomen elokuvasäätiö SES vastaa kotimaisen elokuvan kulttuuriviennistä ja edistää sen myyntiä mm. festivaaleilla ja elokuvamarketeissa),
- osallistuvat kulttuurivaihtoon (taiteilijoiden osallistuminen tapahtumiin, messuille ja näyttelyihin, seminaarien järjestäminen ja toimijaverkostojen kokoaminen),
- osallistuvat osaltaan Suomessa kulttuuri- ja tiedeinstituuttien ja Suomen ulkomaanedustustojen kutsumien asiantuntijavierailujen ohjelman järjestämiseen.

Kulttuurialan vientiä edistävät organisaatiot

- Music Export Finland aktivoi ja konsultoi suomalaisia musiikkitoimialan yrityksiä, välittää vientituotantoja, tekee markkinatutkimusta, tuottaa yhteispromootiomateriaaleja, tarjoaa henkilökohtaisen myyntityön palveluita, lisää suomalaisen musiikin sekä suomalaisten yritysten kansainvälistä tunnettuutta, tehostaa ja kehittää suomalaisyhtiöiden kansainvälistä verkottumista sekä rakentaa suomalaisyhtiöille tehokkaita myyntipaikkoja erityisesti ammattilaistapahtumien yhteydessä.
- Suomen Taideteollisuusyhdistyksen ylläpitämä Design Forum Finland esittelee suomalaista muotoilua sekä edistää sen käyttöä ja tunnettuutta esimerkiksi näyttelyjen, palkintojen ja julkaisujen avulla.

Suomen ulkomailla toimivat kulttuuri- ja tiedeistituutit

- tekevät toiminta-alueillaan tunnetuksi Suomen kulttuuria, taidetta ja tiedettä ja edistävät em. aloihin liittyvien yhteistyösuhteiden syntymistä,
- tuovat avainhenkilöitä, mielipidevaikuttajia ja päättäjiä tutustumaan Suomen taide- ja kulttuuritarjontaan.

Eräät taiteen ja kulttuurin kentän muut toimijat:

- osallistuvat kulttuurivaihtoon ja -vientiin sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemiseen ulkomailla omalla toimialallaan,
- huolehtivat osaltaan Suomessa instituuttien ja edustustojen tuomista asiantuntijavieraista.
- Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK rahoittaa tuotantoja ja edistää kansainvälistä levitystä ja vaihtoa.

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston kuuluvien toimijoiden lisäksi muita kulttuuriviennin toimijoita ovat mm. kulttuurialan festivaalit, jotka tuovat asiantuntijoita tapahtumiin, Finland Festivals ry, joka tekee mm. markkinointi- ja tiedotustyötä, residensejä ylläpitävät tahot sekä galleriat, jotka vievät suomalaisia taiteilijoita ulkomaille tai tuovat ulkomaisia taiteilijoita Suomeen ja näyttelyvaihtoa harjoittavat museot. Museoiden vientituotteita ovat esimerkiksi näyttelyt, esitteet ja julkaisut ja ne osallistuvat kansainvälisiin tapahtumiin, tutkimusyhteistyöhön ja asiantuntijavaihtoon. Taidemuseot edistävät myös taiteilijoiden kansainvälistä näyttelytoimintaa. Suomen Museoliitto on kansallinen ja kansainvälinen museoalan verkottaja ja tiedonvälittäjä.

2.4 Finpron vientikeskukset

- Finpro ry ylläpitää ulkomaista vientikeskusten verkostoa (53 vientikeskusta) kaikkiaan 42 maassa.
- vientikeskukset voivat edistää yritystoimintaan liittyvää kaupallista kulttuurivientiä, kulttuurituotteiden, -konseptien ja -palveluiden myyntiä,
- vientikeskukset voivat tukea kulttuurialan yritystoimintaa ulkomailla osana ulkoasiainministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön ulkomaista palveluverkosta.

Luvun 2 toimenpide-ehdotukset

- 16 Kaikki tiedotuskeskukset kohdistavat toimintaansa kansainvälisen toiminnan suuntaan.
- 17 Opetusministeriö pyrkii lisäämään tukeaan tiedotuskeskusten kansainvälisen toimintaan sekä muiden tukemiensa kulttuuritoimijoiden toimintaan, jotta ne voivat vastata aktiivisen toiminnan seurauksena lisääntyvään kysyntään
- 18 Opetusministeriö pyrkii lisäämään taiteen keskustoimikunnan matka- ja residenssiavustusmäärärahaa sekä osoittamaan määrärahaa kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMO:n kulttuuriviennin henkilö- ja asiantuntijavaihto-ohjelman käynnistämiseksi.
- 19 Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala (KTM, TE-keskukset, Tekes, Finpro) voi omien ohjeidensa nojalla osana tavanomaista yritystoiminnan tukemista avustaa myös kulttuurialalla toimivien yritysten kehittämistä, tuotekehitystä tai kansainvälistymistä.
- 20 Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala tukee ja edistää kulttuurituotteiden, -konseptien ja -palveluiden kehittämistä sekä tuotteistamista osana yritystoiminnan kehittämistä (Tekes ja Finpro)
- 21 Kauppa- ja teollisuusministeriö rohkaisee vientitoimijoita suurempaan yhteistyöhön jakelun alalla.
- 22 Suomen ulkomaanedustustot, kulttuuri- ja tiedeinstituutit ja Finpron vientikeskukset tiivistävät asemamaissaan keskinäistä yhteistyötään ja hyödyntävät toistensa osaamista.

3 Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimintatapojen kehittäminen

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toiminnan kehittämiseksi toimijoiden välistä yhteistyötä on lisättävä. Tukiverkoston toimintatapojen kehittämisessä on huomioitava sekä asiakas- ja yhteistyökontaktien että niiden synnyttämän yhteistyön kannalta tärkeät asiat.

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston eräät kulttuuritoimijat ovatkin jo tiivistäneet keskinäistä yhteistyötään. Taiteenalojen tiedotuskeskukset ovat lisänneet yhteistyötään ja jakavat nykyään säännöllisesti toisilleen informaatiota toimintatavoista, onnistuneista vientihankkeista, toimivista kontakteista jne. Taiteenalojen tiedotuskeskukset ovat myös perustaneet epämuodollisen Taive-yhteistyörengas (Taiteen verkostot), jonka puheenjohtajuus kiertää vuosittain eri tiedotuskeskusten välillä. Taive-verkosto on ollut keskeisesti vaikuttamassa suomalaisen kulttuuri-elämän nopeaan kansainvälistymiseen tukemalla kulttuurialan toimijoita monin eri tavoin.

Suomen ulkomailla toimivat kulttuuri- ja tiedeinstituutit ovat järjestäneet säännöllisiä tapaamisia jo useita vuosia. Instituuttien taustayhteisöt perustivat yhteisen yhdistyksen Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry:n vuonna 2005 tukemaan instituuttien toimintaa. Yhdistykselle on valittu asiamies, joka aloitti toimintansa 1.5.2006.

Ulkoasiainministeriö järjestää edustustoille vuosittain useita säännöllisiä tapaamisia kotimaassa. Finpron vientikeskukset kokoontuvat vuosittain kotimaahan elokuussa. Kokoontumisten aikaan järjestetään mm. keskinäisiä tapaamisia, koulutustapahtumia sekä kotimaista verkottumista edistäviä yritystapaamisia.

Yhtenä kulttuurivientihankkeen seurauksena kehittämisen kohteena on ollut Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toiminta. Opetusministeriö on laatinut strategiset linjaukset kulttuuri- ja tiedeinstituuttien tukemiselle 2005–2015 (Strategiset linjaukset kulttuuri- ja tiedeinstituuttien tukemiselle. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:26). Strategian mukaan opetusministeriön lähtökohtana on kulttuurien välisen vuorovaikutuksen ja ymmärryksen lisääminen. Instituuttien tukemisella opetusministeriö edistää Suomen kulttuurin ja tieteen tunnettua sekä näihin aloihin liittyvien yhteistyösuhteiden syntymistä maissa, joissa instituuttimuotoisen toiminnan katsotaan olevan yksin tai yhdessä muiden toimien kanssa tarkoituksenmukaisin tapa asian edistämiseksi.

Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toiminnan yhteisiä kehittämishankkeita voisivat olla mm. asiantuntijoiden tuottama esittelymateriaali eri kielillä verkoston käyttöön, osaamisen eri osa-alueiden kehittäminen sekä tukipalveluiden kehittäminen ja niistä tiedottaminen. Tukiverkosto voi auttaa taiteilijoita ja tuottajia myös esim. kokeneen vastuutahon löytämisessä paikan päällä käytännön kysymysten ratkaisemiseksi.

Kehittämisen kohteena voisivat olla myös asiantuntijavierailut Suomeen sekä eri alojen taiteilijoiden vierailut ulkomaille. Esimerkkinä jälkimmäisestä on Suomen Japanin instituutin, taiteen keskustoimikunnan ja tiedotuskeskusten yhteistyönä toteuttama taiteilijoiden vierailuohjelma, jossa instituutti järjestää Suomessa valituille vieraileville taiteilijoille oman alansa avaintahojen tapaamisia Japanissa myös tiedotuskeskusten yhteyksiä hyödyntäen. Vierailut ovat tuottaneet runsaasti yhteistyötä suomalaisten ja japanilaisten kulttuuritoimijoiden välille. Asiantuntijaohjelman pohjalta syntyi myös vuonna 2003 instituutin koordinoima suomalaista osaamista Japanissa esittelevä kampanja Feel Finland, jonka tapahtumien päätuotantovastuu oli japanilaisilla järjestäjillä.

Kasvava kulttuurivienti ja -yhteistyö lisäävät kiinnostusta Suomen taidetta ja kulttuuria kohtaan. Kulttuuriviennin tukiverkosto huolehtii osaltaan myös vastaamisesta tähän kiinnostukseen tehostamalla tiedotus- ym. toimintaansa.

Hallinnon toimijat seuraavat ja resursoivat kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toiminnan kehittämistä ja osallistuvat siihen. Tähän kuuluu myös tukiverkoston toiminnan arvioiminen sille asetettujen tavoitteiden mukaan. Säännöllistä ja jatkuvaa yhteistyötä varten opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö ja ulkoasiainministeriö jatkavat yhteistyötä virkamiestasolla. Toistaiseksi yhteistyötä on tehty määräaikaisten ohjaus- ja työryhmien muodossa, vakituinen yhteistyö on puuttunut.

Luvun 3 toimenpide-ehdotukset

- 23 Opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä ulkoasiainministeriö jatkavat ja kehittävät säännöllistä yhteistyötään kulttuurivientihankkeen edistämiseksi.
- 24 Kaikki ministeriöt lisäävät resursseja, jotta toimijat voivat toteuttaa enemmän asiantuntijavierailuja ja pystyvät vastaamaan aktiivisen toiminnan seurauksena lisääntyvään kysyntään.
- 25 Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimijat lisäävät kulttuuriviennin alalla yhteistyötä esim. monitaiteellisten hankkeiden muodossa.
- 26 Kulttuuriviennin ja -yhteistyön tukiverkoston toimintaa ja sen sisäisen tiedotuslistan toimivuutta arvioidaan tukiverkoston toiminnalle asetettujen tavoitteiden mukaan hankkeen jatkosta ja kehittämisestä päätettäessä.

Lähteet

Onko kulttuurilla vientiä? Opetusministeriön, ulkoasiainministeriön ja kaupp- ja teollisuusministeriön Kulttuurivienti-hanke, Selvitysmiehen raportti. Opetusministeriön julkaisuja 2004:22

Strategiset linjaukset kulttuuri- ja tiedeinstituuttien tukemiselle. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:26

Kooste vastauksista, joita työryhmä sai 26.1.2006 lähettämänsä kirjeen kysymyksiin

Työryhmä teki 26.1.2006 kirjallisen kyselyn kulttuuriviennin kansallisen tukiverkoston ja palvelurakenteen kehittämistä eräille suomalaisille kulttuuriviennin parissa työskenteleville sekä eräille siihen liittyvien alojen, taiteen alojen tiedotuskeskusten, vienninedistämisorganisaatioiden, museoiden, gallerioiden, kaupunkien ja kuntien sekä kuntaliiton edustajille. Kysely lähetettiin myös Suomessa toimivien eräiden maiden kulttuuri-instituuttien ja lähetystöjen edustajille.

Kysely lähetettiin seuraaville henkilöille: johtaja Marianne Aav (Designmuseum), galleristi Ilona Anhava (Galerie Anhava), apulaiskaupunginjohtaja Ilkka-Christian Björklund (Helsingin kaupunki), kaupunginjohtaja Pauli Eteläniemi (Mäntän kaupunki), kulttuuriviennin päällikkö Jaana Puskala (Suomen elokuväsäätiö), toiminnanjohtaja Sanna Rekola (Tanssin tiedotuskeskus), johtaja Iris Schwanck (Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus), johtaja Riitta Seppälä (Teatterin tiedotuskeskus), erityisasiantuntija Ditte Winqvist (Suomen Kuntaliitto), johtaja Pascal Hanse (Ranskan kulttuurikeskus), johtaja Bettina Senff (Goethe-instituutti), johtaja Tuija Talvitie (British Council), sekä Sveitsin, Kanadan, Norjan ja Itävallan Suomen suurlähetystöille

Työryhmä tiedusteli vastaajilta, kuinka ne toimivat kulttuuriviennin saralla, minkälaisia kansainvälisiä ja kansallisia verkostoja niillä on, millaiset ovat toimintaresurssit kulttuuriviennin alueella sekä kartoitti mahdollisia ongelmia, parannusehdotuksia ja toiveita.

Kulttuurivienti-termi aiheutti erilaisia reaktioita vastaajissa. Jotkut vastaajat laskivat kaiken kansainvälisen toimintansa kulttuurivienniksi. Joillain, kuten Suomen elokuväsäätiöllä, on esimerkiksi erillinen kulttuuriviennin budjetti. Ulkomaiset toimijat Suomessa (kulttuuri-instituutit ja lähetystöt) vierastavat kulttuurivienti-sanaa ja puhuvat sekä käyttävät toimintasuunnitelmassaan ennemminkin käsitettä kulttuuriyhteistyö. He myös korostavat, että kulttuurivienninkin tulisi aina olla kulttuurien dialogia. Näillä toimijoilla on usein tehtävänä myös opettaa ja edistää oman maan kielen tai kielten taitoa maailmalla.

Vastaajien verkostot vaihtelivat saman alan muista toimijoista taiteilijarekistereihin. Mitään kulttuuriviennin tukiverkoston kaltaista toimintamallia ei ilmennyt yhdestäkään vastauksesta.

Vastauksista kävi ilmi kulttuurialan yleinen ongelma, joka on resurssien puute. Olemattoman pienet resurssit mainittiinkin usein ongelmaksi. Usein kysyntä koettiin suuremmaksi kuin kapasiteetti vastata siihen. Erillistä rahoitusta juuri kulttuurivientiin oli vain harvalla vastaajalla. Myös toiminnan (ja rahoituksen) projektiluontoisuus nousi esiin ongelmana.

Myös Helsinki-keskeisyys koettiin suomalaisten vastauksissa ongelmaksi, joka nousi parissa yhteydessä esiin. Ministeriöiden rooliin kaivattiin selkeyttä ja kulttuuria osaksi myös muiden ministeriöiden toimintaa.

Vastaukset kyselyyn halukkuudesta osallistua kulttuuriviennin kansallisen tukiverkoston toimintaan

Työryhmän 11.4.2006 tekemä kysely toimijoiden halukkuudesta osallistua kulttuuriviennin kansallisen tukiverkoston toimintaan lähetettiin eri taiteenalojen tiedotuskeskuksille, kulttuuri- ja tiedeinstituuteille, muille kulttuuriviennin toimijoille sekä ulkoasiain- ja kauppa- ja teollisuusministeriön alan toimijoille. Kirjeessä todettiin, että opetusministeriö oli aloittamassa kokeiluluontoisena kansainvälisen kulttuuriyhteistyön tukiverkostotoimintaa sähköpostilistan muodossa.

Kirjeessä kysyttiin myös vastaajien toiveita tai ehdotuksia kansainvälisestä kulttuuriyhteistyöstä tai tästä pilottiprojektista ja pyydettiin ilmoittamaan kontaktihenkilöiden sähköpostiosoitteet opetusministeriöön, mikäli em. toimijat haluavat liittyä verkoston jäseniksi. Kyselyn perusteella verkoston ja sen sähköpostilistan toimintaan osallistuu noin 30 tahoja.

- Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK
- Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO
- Cirko – Uuden Sirkuksen Keskus
- Design Forum Finland
- FILI - Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus
- Finpro ja sen vientikeskukset (n. 50 kpl)
- FRAME Näyttelyvaihtokeskus
- Hanasaari, ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus
- Matkailun edistämiskeskus MEK ja sen ulkomaantoimipisteet (12 kpl)
- m-cult, uuden mediakulttuurin keskus
- Music Export Finland (MUSEX)
- Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic
- Suomalais-norjalainen kulttuuri-instituutti
- Suomen Ateenan-instituutti
- Suomen Benelux-instituutti
- Suomen elokuva-arkisto
- Suomen elokuvasäätiö SES

- Suomen Japanin instituutti
- Finnagora, Suomen kulttuurin, tieteen ja talouden keskus
- Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry
- Kööpenhaminan Suomi-instituutti
- Suomen Lontoon instituutti
- Suomen Lähi-Idän instituutti
- Suomen Madridin-instituutti
- Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutti
- Suomen Pietarin instituutti
- Suomen Ranskan instituutti
- Suomen Rooman-instituutti
- Suomen Saksan-instituutti
- Suomen instituutti Ruotsissa
- Suomen Viron-instituutti
- Taiteen keskustoimikunta TKT, valtion taidetoimikunnat (9 kpl) ja alueelliset taidetoimikunnat (13 kpl)
- Tanssin tiedotuskeskus
- Teatterin tiedotuskeskus ry
- TEKES sekä Tekesin viisi ulkomaantoimipistettä
- ulkoasiainministeriön ulkomaanedustustot eri maissa (n. 100 kpl)

Työryhmässä esiin nousseita jatkokäsittelyä vaativia kysymyksiä ja ehdotuksia

- Taiteilijat ja tuottajat tarvitsisivat mm. lisenssikysymysten hallitsevien sekä kansainväliset sopimuskäytännöt osaavien juristien palveluita.
- Taiteilijoiden tukemisessa agentuurin ja yhtiökentän kehittäminen olisi myös tärkeää, koska yksittäinen taiteilija tarvitsee edustajaa. Taiteilijoiden kanssa töitä tekevien vienti- ja tuotantoagentuurien ja yhtiöiden syntymistä ja toiminnan edellytyksiä pitäisi edistää myös muilla kuin pop-musiikin alalla esim. perustamalla tietopankki opastamaan agentuurien perustajia, edistämällä hallinnointitoiminnan kehittämistä ja lisäämällä kansainvälistä verkostoitumista mm. tukemalla osallistumista kansainvälisiin vientitapahtumiin.
- Ulkoasiainministeriön toivotaan kiinnittävän Suomen ulkomaanedustustojen kulttuuriattaseoiden valinnassa ja koulutuksessa entistä enemmän huomiota näiden kykyyn toimia kulttuurin kentällä edustustojen kulttuuriosaamisen kehittämiseksi. Myös muiden ulkomailla toimivien verkoston jäsenten, esim. Finpron vientikeskusten uusille virkamiehille tulisi tarjota tietopakettia kulttuurista.
- Kulttuuri- ja tiedeinstituuttien ja Suomen ulkomaanedustustojen välistä työnjakoa ja yhteistyötä tulisi kehittää edelleen muutoinkin kuin paikallisella tasolla. Opetusministeriön näkemystä instituuttien toiminnasta ja sen suhteesta edustustoihin ja muihin toimijoihin on linjattu opetusministeriön strategisissa linjauksissa kulttuuri- ja tiedeinstituuttien tukemiselle.
- Kulttuuriviennin yritystoiminnan edistämisen kannalta tärkeää on kaupallisen kentän ja kulttuurin kentän yhteyksien rakentaminen kotimaassa. Kulttuurisen pääoman kaupallisen ja taloudellisen merkityksen esiin tuominen edistäisi myös kaupallisen alan rahoituksen hyödyntämistä. Mm. Teknologian edistämiskeskus Tekesin kytkeminen rahoittajatahona voi olla mahdollista, jos alalla nähdään liiketoimintamahdollisuuksia. Yritystoiminnan edistäminen vaatii myös suomalaisten tuotteiden saatavuuden ja jakelun ym. käytännön kysymysten ratkaisemista.
- Matkailun edistämiskeskus lisää vierailuohjelmiinsa lisävierailupäivän kulttuuria varten, tavoitteena on saada ulkomaiset matkatoimistot järjestämään kulttuurimatkailua Suomeen.
- Kulttuurivientiä tulisi tukea mm. verotuskäytännöllä.
- Gallerioiden osallistumista kansainvälisille taidemessuille tulisi tukea samalla tapaan kuin Tanskassa käynnissä olevassa kokeilussa, jossa gallerialla, joka hyväksytään tietyille, ennalta määritellyille tärkeille kansainvälisten taidemessuille, on oikeus saada tukea osallistumiskustannuksiin. Suomessa gallerioille voitaisiin esimerkiksi perustaa musiikkialan malliin vientirengas, jonka kautta tuki voitaisiin kanavoida.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-293-7 (nid./htf)

ISBN 978-952-485-294-4 (PDF)

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino
PL 4 (Vuorikatu 3)
00014 Helsingin Yliopisto
puhelin (09) 7010 2363
faksi (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi

Bokförsäljning:

Universitetstryckeriet
PB 4 (Berggatan 3)
00014 Helsingfors Universitet
telefon (09) 7010 2363
fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi